

ILUZIJA PROSTORA in PROSTORSKI PLANI

UPODABLJANJE GLOBINE PROSTORA NA
DVODIMENZIONALNI PLOSKVI

Pozdravljeni osmošolci!

Začenjamo 5. teden pouka na daljavo.

Na delo od doma smo se privadili, likovne izdelke mi redno pošiljate.

Vaše delo preverjam sproti.

Pri delu ne pozabite, da bomo vaše izdelke morda tudi ocenjevali, zato vam ob koncu vsake naloge napišem kriterije samoocenjevanja.

Z njimi si pomagajte pri izdelavi naloge ter preverite, kako bi bilo vaše delo ocenjeno.

Nekateri se za izdelke zelo potrudite. Upošteevate navodila, ste natančni in izvirni. Teh izdelkov sem najbolj vesela.

Danes vam pošiljam novo nalogo. Po kiparski in slikarski nalogi je tretja naloga risarska.

Najprej preberite teoretični del v učbeniku, rešite naloge, nato pogledajte navodila za praktični del in narišite risbo (za risanje uporabite, kar imate doma: svinčnik, barvice, flomastre itd. Format ni posebej določen.)

Izdelke mi pošljite do napisanega datuma.

Veselo ustvarjanje vam želim!

Snov o iluziji prostora si preberi iz učbenika <https://eucbeniki.sio.si/lum8/3386/index.html>

Načini upodabljanja prostora na ploskvi | Iluzija prostora | Iluzija prostora

1/125

ILUZIJA PROSTORA

Svet si lahko predstavljamo kot ogromen prostor, ki nas obdaja. V njem bivamo, po njem stopamo. Opazujemo in čutimo ga, lahko se dotikamo predmetov, ki nas obdajajo.

Likovni ustvarjalci so se že od nekdaj ukvarjali s problemom, kako bi na dvodimenzionalni površini (risalni list, slikarsko platno, stena ...) ustvarili iluzijo tretje dimenzije, globine prostora. Načini so različni. Nekateri od njih na prav poseben način zavajajo naše oko in nas opozarjajo, kako je lahko prostor zanimiv.

François Abélanet, Travnata površina v Parizu, 2011

Na točno določeni točki travnato površino vidimo kot ogromno kroglo. Razmisli, zakaj imamo tak vtis.

O sliki

Če si se dovolj poglobil v fotografijo, si opaziš, da gre za ogromno travnato površino na ploščadi. Bele ukrivljene črte so te zavedle in si celotno travnato površino videl kot kroglo, torej kot telo.

Fotograf je posnel prizor tako, da je stal na točno določeni točki. Pomisli, bi bila podoba kaj drugačna, če bi jo posnel z neke druge, nekaj metrov oddaljene točke?

V spodnjem primeru je slikar ustvaril prav zanimivo optično iluzijo. Povečaj sliko in poskušaj ugotoviti, kako je umetnik dosegel vtis valjev.

Danilo Jejčič, Kontrapunkt I, 1975, sitotisk

O sliki

Načini upodabljanja prostora na ploskvi | Iluzija prostora | Iluzija prostora

V uvodu smo spoznali nekaj postopkov, s katerimi umetniki prevarajo naše oko. Zelo dobro namreč poznajo različne načine za prikazovanje prostora na ploskvi, zato kdaj uporabijo tudi te posebne zvijače.

To so **optične prevare**, s katerimi zavajajo naše dojetanje upodobljenega. Ko sledimo podobam, se spreminja dojetanje in hitro ugotovimo, da nekaj ni v skladu z zakonitostmi, kot jih poznamo iz resničnega sveta. Optične prevare so najbolj znane iluzije.

Iluzija je beseda latinskega izvora (illusio) in pomeni utvaro, slepilo oz. zmotno zaznavo.

Ko se lotimo oblikovanja na ploskvi, smo postavljeni pred vprašanje, na kakšen način bomo na dvodimenzionalni površini, kot je npr. risalni list ustvarili vtis tretje dimenzije - globine prostora.

Oglej si spodnji primer izdelka učenke. Pojasni, na kakšen način je uspešno ustvarila iluzijo prostora.

Učenka 5. razreda, Vlak

Pomoč

Ko na ploskvi ustvarimo vtis prostora, ta ni resničen, ampak je navidezni (vizualen). S tem ustvarimo navidezno resničnost (iluzijo).

Resnični prostor je otipljiv. Nekatera likovna področja (prostorsko oblikovanje: arhitektura in kiparstvo) delajo s prostorom neposredno, ga ustvarjajo in oblikujejo.

Nox hotel v Ljubljani

V resnični prostor vstopamo, se v njem sprehajamo in opazujemo predmete v njem. Po predmetih se lahko v prostoru orientiramo.

Govorimo o realnem (resničnem) prostoru, ki ima tri dimenzije: dolžino, višino in širino oz. globino. Prav tako ima vsak predmet v prostoru svoje tri dimenzije.

POVZETEK

Ob koncu poglavja bomo strnili naše ugotovitve. Z naslednjo vajo boš utemeljil spoznanja o zaznavanju prostora.

Poišči v prostoru, v katerem se nahajaš, stol. Otipaj ga in mu določi njegove dimenzije. Določi (pokaži) njegovo dolžino, višino in širino (globino). Nato ga postavi na poljubno mesto v sobi in opazuj, kakšen prostor zavzema ta predmet.

Stol v sobi je razdelil prostor na levo in desno stran ali na spredaj in zadaj. Glede na položaj stola si lahko določil tudi svoj položaj v sobi in ocenil razdaljo do stola, zato lahko potrdiš naslednje dejstvo.

Prostor dojemamo samoumevno, pa vendar potrebujemo za zaznavanje prostora svoja čutila, kot so vid, tip, sluh ...
Prostor si razlagamo s pomočjo vseh predmetov, ki jih opazimo okoli sebe.
S pomočjo predmetov določamo razdalje v prostoru.

Ugotovili smo, da nekateri umetniki ustvarjajo v realnem prostoru in oblikujejo prostorske oblike. Ko pa rišemo in slikamo, upodabljamo navidezni prostor (iluzijo).

Za prikazovanje vtisa prostora uporabljamo prostorske ključe. To so različni načini, s katerimi prikazujemo globino prostora.

Ponovno si oglej primer učenke »Vlak« v poglavju Iluzija prostora in poimenuj izbrane prostorske ključe, ki so najbolj opazni v likovnem izdelku.

< | Vlak | Pomoč

Skozi primere in naloge, ki sledijo, boš nekatere izmed prostorskih ključev podrobneje raziskal. Še nekaj **prostorskih ključev** bomo spoznali tudi v 9. razredu.

Prostorski ključ:

1. nizanje oblik s stopnjevanjem velikosti
2. delno prekrivanje
3. nizanje prostorskih planov
4. intenzivnost linij, ostrina obrisov in detajlov
5. svetloba in senca

Določimo zdaj prostorske ključe še na primeru spodnje fotografije, na kateri je umetniška instalacija. Najbolj izstopa ključ nizanje oblik s stopnjevanjem velikosti, saj so jadrnice nanizane po večji površini in jih v daljavi vidimo izrazito manjše. Drug zelo očiten ključ je delno prekrivanje, ki jasno kaže, katera jadrnica je v ospredju in katera za njo.

Jakob Hashimoto, Armada, 2001, instalacija iz različnih materialov

O sliki | Instalacija

>

NALOGE

1. Ob dejavnosti bomo spoznali nekaj posebnosti o zaznavanju prostora, ki ga v vsakdanjem življenju dojemamo kot samoumevnega. Ob naslednjih vajah boš raziskoval prostor okoli sebe in se poglobil v svoja čutila.
- Izberi si poljuben prostor (soba, učilnica, hodnik ...) in se sprehodi po njem. Ko boš stopal od ene strani na drugo ter nazaj, razmišljaj, kaj te bo vodilo po prostoru, kako si boš izbral smer poti.

Po sprehodu v prostoru si preberi spodnje trditve in odgovori, ali te trditve držijo?

- a) Stopal sem po resničnem (realnem) prostoru.
Drži. Ne drži.
- b) Prostor, po katerem sem se sprehajal, je neomejen.
Drži. Ne drži.
- c) Ne glede na predmete v prostoru, sem stopil, kamor sem želel.
Drži. Ne drži.
- d) Ko sem se sprehajal po prostoru, sem opazoval predmete v njem ter meje tega prostora (stene, strop).
Drži. Ne drži.

2. Verjetno bi težko ali celo nemogoče razložili prostor, če v njem ne bi bilo predmetov. Na pričujoči fotografiji nam prostor določajo tudi krogi, s katerimi so poslikane stene, tla in strop. Seveda pa prostora ne bi mogli razumeti, če v njem ne bi bili tudi sami.

Na beneškem bienalu

V drugi vaji se ponovno sprehodi po istem prostoru, vendar si tokrat z ruto zaveži oči. Sprehodi se po prostoru do nasprotne stene in se vrni.

Razmisli, kako pomemben je vid za zaznavanje prostora. Katere čutilo si zdaj uporabil?

Rešitev

3. V tretjem primeru poprosi drugo osebo, da se postavi na poljuben konec prostora, v katerem si. Zapri oči, oseba pa naj govori. Zdaj skušaj doseči to osebo. Ko ti uspe, ponovno zapri oči, oseba pa naj zamenja položaj v prostoru. Ponovno se ji skušaj približati, medtem ko govori.

Kateri dve čutili si tokrat uporabljal, da si zaznaval prostor, ko si iskal govorečo osebo na drugem delu prostora?

- tip
 sluh
 vid

Prikaži odzive

4. Razvrsti izraze na pravilna mesta.

prostorski ključni   optične   prevare   globino   tri
 prostora

Iluzije, ki zavadejo naše dojetanje in jih vidimo drugačne, kot so v resnici, so . Te uporabijo umetniki pri upodobitvi .

Prostor in predmeti v njem imajo dimenzije: dolžino, višino

in širino oz. . Ploskev ima le dimenziji in nima globine, zato pri upodabljanju vtisa prostora uporabljamo posebne načine, imenovane

.

Počisti

5. Oglej si slike in premisli, kateri prostorski ključ na posamezni sliki najbolj izrazito izstopa.

Intenzivnost linij in oblik

Svetloba in senca

Delno prekrivanje

Nizanje prostorskih planov

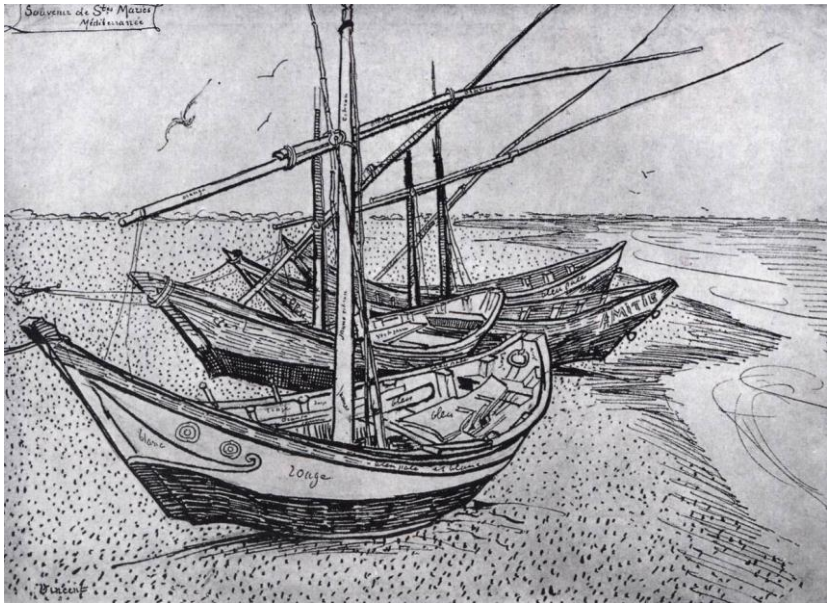
Počisti

Naloga:

- Prostorske ključne ste letos v začetku leta z gospo Anušo že obravnavali, zato sem prepričana, da boste nalogo vsi uspešno naredili.
- Izberi si takšen motiv, da boš lahko uporabil prav vse prostorske ključne:
  1. nizanje oblik s stopnjevanjem velikosti
  2. delno prekrivanje
  3. nizanje prostorskih planov
  4. intenzivnost linij, ostrina obrisov in detajlov
  5. svetloba in senca
- Izdelek naj bo celostno dokončan. Pozoren bodi na detajle in estetskost izdelka.
- Končan izdelek fotografiraj in ga **do 24. 4. 2020** pošlji na moj email tea.curk-sorta@os-sturje.si
- Fotografija, ki jo pošljete, naj bo fotografirana pri dobri svetlobi, viden naj bo celoten izdelek, najbolje, da jo slikate z vrha – tako, da so robovi izdelka in ekrana čim bolj poravnani.
- Shranjena naj bo pod imenom, priimkom in razredom učenca: npr. MihaNovak8a

Če je karkoli nejasnega, mi pišite.

Kriteriji samoocenjevanja:

KRITERIJI	ŠTEVILO MOŽNIH TOČK	ŠTEVILO DOSEŽENIH TOČK
Nazorna ponazoritev iluzije prostora in prostorskih planov	5	
Primerna likovna tehnika, ki je uspešno uporabljena	5	
Izviren in samosvoj motiv	5	
Likovna čistost in natančnost	5	